

TRØNDERSK NATUR SUPPLEMENT

NR. 1 - 1979

**ORNITOLOGISKE UNDERSØKELSER
I BERGLIA, NESÅDALEN OG
SANDÅLEGDA, GRONG KOMMUNE, 1978**

AV KJELL ARNE FURUNES

TRØNDESK NATUR SUPPLEMENT er en publikasjonsserie som tar sikte på å gjøre tilgjengelig for publikum arbeider som er for store til at de kan gå inn i "modertidsskriftet" TRØNDESK NATUR uten videre. Rapporter fra faunistiske og botaniske undersøkelser er vanligvis av en slik karakter, men også andre typer av stoff vil være aktuelle.

Supplementene vil komme ut uregelmessig, avhengig av stofftilgangen, og må kjøpes separat etter hvert som de kommer. De vil bli kunngjort i TRØNDESK NATUR, og prisen vil bli oppgitt i hvert tilfelle.

Manuskripter til TRØNDESK NATUR SUPPLEMENT sendes til TRØNDESK NATUR, postboks 1719, Rosenborg, 7001 Trondheim.

Redaktør: Torgeir Nygård.

Postgiro: 3 60 19 52.

Kommende nummer i SUPPLEMENT-serien:

Nr. 2-79: Fuglelivet på Steinkjermyra i Snåsa, og i områdene omkring. (Av Torgeir Nygård).

Nr. 3-79: Ornitologiske undersøkelser i Borgsåsen og Tromsdalen, Levanger og Verdal kommuner. (Av Knut Krogstad)

Pris: Kr. 10,-

Trykk: Rosenborg Offset, Trondheim.

Forsiden:

Utsikt innover Nesådalen, en vid og vakker fjelldal.

ORNITOLOGISKE UNDERSØKELSER I
BERGLIA, NESÅDALEN OG SANDÅLEGDA,
GRONG KOMMUNE, 1978

av

Kjell Arne Furunes

Referat: Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Nord-Trøndelag, utførte sommeren 1978 ornitologiske registreringer i Berglia, Nesådalen og Sandålegda i Grong i forbindelse med arbeidet for å opprette vernede naturområder i kommunen. Det ble registrert 69 fuglearter, og 58 av disse regnes som sikre eller sannsynlige hekkefugler. De tre undersøkte områdene har alle verneverdige kvaliteter ut fra forskjellige synsmåter. Spesielt peker Berglia seg ut med et rikt fugle- og planteliv, og med god berggrunn. Her fins urskog av edelløvsskogstypen, og ellers alle overganger fra rein granskog til rein løvskog. Sandålegda og Nesådalen er vakre områder med mosaikkpreget landskap, og er verneverdige i regional sammenheng. Berglia vurderes som verneverdig i nasjonal sammenheng.

Kjell Arne Furunes, 7670 Sakshaug.

Manuskriptet mottatt i november 1978.

FORORD

Da Grong kommune utarbeidet sin generalplan, ble det pekt på to-tre områder som man anså verneverdige, i alle fall i regional sammenheng. Det forelå lite systematisert materiale fra disse områdene. Man pekte ut områdene gjennom lokalkjennskap - først og fremst etter anmodning fra friluftsnemnda.

Våren 1978 fikk Horsk Ornitologisk Forening, avdeling Nord-Trøndelag i oppdrag å undersøke fuglefaunaen i disse områdene og å vurdere dem. Dette skulle sammen med botaniske undersøkelser danne grunnlag for vern av områdene.

Undersøkelsesarbeidet ble gjennomført 18-26. juni d.å. av Rolf Sæter og Kjell Arne Furunes. Arbeidet ble utført med økonomisk støtte fra Miljøverndepartementet via Naturvernkonsulenten i Nord-Trøndelag og utbyggingskonsulenten i kommunen. Materialet er bearbeidet og rapporten er skrevet av Kjell Arne Furunes, som også har tatt alle bildene. Rapporten er trykket med økonomisk støtte fra Grong kommune.

Jeg vil få takke formannen i friluftsnemnda i Grong, Ottar Sandnes (O.S.), som har vært en ildsjel for å få igang undersøkelsen. Han har også gitt en rekke verdifulle opplysninger, samt hjelp og lokalopplysninger under arbeidet. Videre vil jeg få takke Tor Kvam (T.K.) for verdifullt supplement til artsliste og for kommentarer.

Sakshaug, november 1978.

Kjell Arne Furunes

INNHOOLD

	side
Referat	3
FORORD	4
INNHOOLD	5
INNLEDNING	6
METODER	7
OMRÅDEBESKRIVELSER	10
Berglia	10
Nesådalen	11
Sandålegda	12
HOVEDARTSLISTE	15
Kommentar til artslista	18
RESULTATER	19
Pattedyr	23
VURDERING	25
KONKLUSJON — VERNEFORSLAG	28
LITTERATUR	29
Vedlegg 1	
Vedlegg 2	

INNLEDNING

I generalplanen har Grong kommune foreslått to verneverdige naturområder: Nesådalen - Bergfjellet - Berglia og Sandålegda.

Det største området, Nesådalen - Bergfjellet - Berglia dekker anslagsvis ca. 130 km² med variert terreng nordover fra Sanddøla. Størsteparten av dette området er høgfjell over skog-grensa.

Området Sandålegda dekker ca. 4 km² høgfjellsterreng i Geitfjellmassivet (fig. 1). Lia på nordsida av Sanddøldalen skiller seg skarpt fra det omliggende terrenget, og vil straks bli karakterisert som frodig fra en som tilfeldig måtte passere gjennom dalen.

Det er tidligere gjort lite av naturvitenskapelige undersøkelser i disse områdene.

Arne Chr. Vodahl har i sin hovedoppgave ved HLH behandlet geologi og vegetasjon i øvre delen av Sanddøldalen generelt (1976).

Jarle Holten (1979) har i "Verneverdige edelløvskogter i Trøndelag" nevnt et par interessante lokaliteter i Sanddøldalen.

Begge disse bærer bud om at det her finnes ting av interesse.

Hensikten med denne undersøkelsen har vært å grovt beskrive vegetasjon i områdene, undersøke fuglefaunaen og vurdere områdene med hensyn på vern som en helhet av vegetasjon og fuglefauna. Det vil også bli knyttet kommentarer til pattedyrfaunaen.

I det store området er det valgt ut to mindre områder til undersøkelse: Nesådalen og Berglia, da disse synes å være de mest interessante.

Sandålegda - Geitfjellet er undersøkt og vurdert mer som en helhet.

METODER

Data om fuglefaunaen er innsamlet ved

1. en tillempet form for "linjetaksering",
2. punkttaksering,
3. notater fra transportetapper og tilfeldige turer.

Linjetaksering betyr å gå ei bestemt løype i ensartet vegetasjon og forsøke å notere alle revirhevdende individer (= syngende hanner) av hver art i en bestemt avstand fra løypa (vanlig brukt 75 m til hver side). Etter å ha samlet mange observasjoner (helst minst 1000), kan dette gi grunnlag for å framstille den artsmessige sammensetning av fuglefaunaen statistisk. Metoden har mange svakheter (se f.eks. Bevanger, 1978), men den har den fordelen at den gir relativt mye materiale på kort tid, alt etter innsatsen.

Punkttaksering - å notere all aktivitet av fugl som observeres fra et fast sted i terrenget - har mange fellestrekk med linjetaksering.

I Berglia er disse to takseringsmetodene statistisk behandlet hver for seg, fordi det her er et rimelig stort materiale. På grunnlag av linjetakseringsmaterialet er det beregnet en diversitetsindex - en tallindex som forteller om forholdet mellom antall arter og antall individer av hver art i vegetasjonstypen. Denne indexen "kan" brukes til å sammenligne forskjellige områder med samme vegetasjonstype med hensyn på mangfold. Bruk av indexen er forøvrig mye omdiskutert (jfr. Bevanger, 1978).

Diversitet beregnes etter Shannons formel:

$$H^1 = \sum_{i=1}^n p_i \ln p_i$$

der H^1 er diversitetsindex, p_i er dominansverdi av art nr. i og $\ln p_i$ er den naturlige logaritmen til dominansverdien for art nr. i .

I Nesådalen og Sandålegda er det bare gjennomført linjetaksering.

På grunnlag av antall observasjoner av hver art, beregnes domi-

nans som prosentvis fordeling av observasjonene av hver art:

$$\begin{array}{l} \text{Dominans i \%} \\ \text{for art nr. } i \end{array} = \frac{100\% \cdot n_i}{N}$$

der N er det totale antall observasjoner og n_i er antall observasjoner av art nr. i .

For en mer utførlig behandling av takseringsmetoder og vurdering av disse, henvises til Bevaner (1978).

Ved siden av takseringene er alle observasjoner fra opphold i terrenget notert og vurdert i sammenheng - nye arter, opplysninger om hekking, områdets funksjonelle betydning for arten, osv.

Det er ikke foretatt systematisk vegetasjonsanalyse i området, men det er notert plantearter med hensyn på en vegetasjonstypebeskrivelse så langt dette har vært mulig.

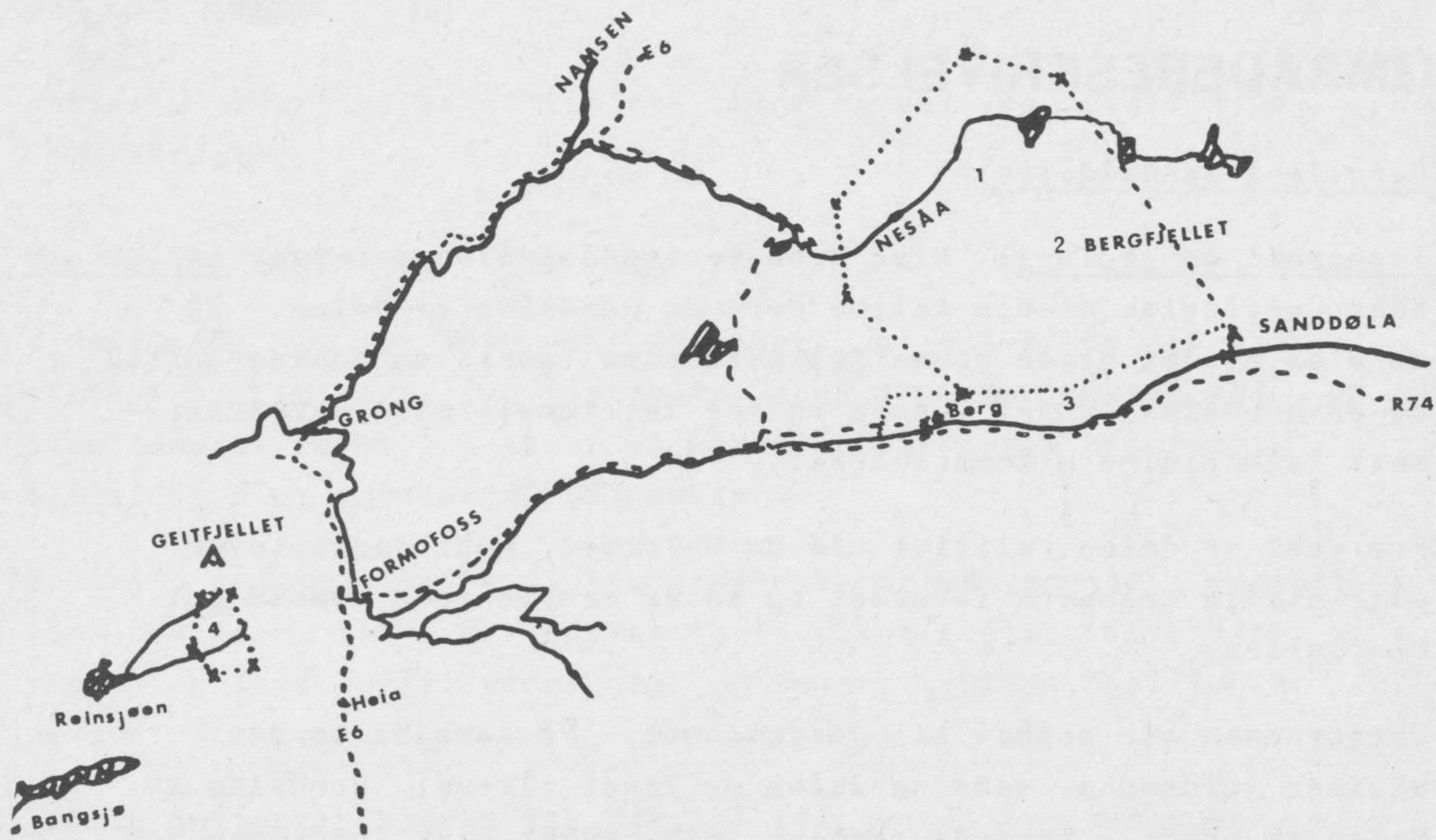

Fig. 1. Kartet viser de foreslåtte verneverdige naturområdene i Grong:
 1) Nesådalen - 2) Bergfjellet - 3) Berglia - 4) Sanddøla
 (detaljer i vedlegg 1). Målestokk 1 : 250.000.

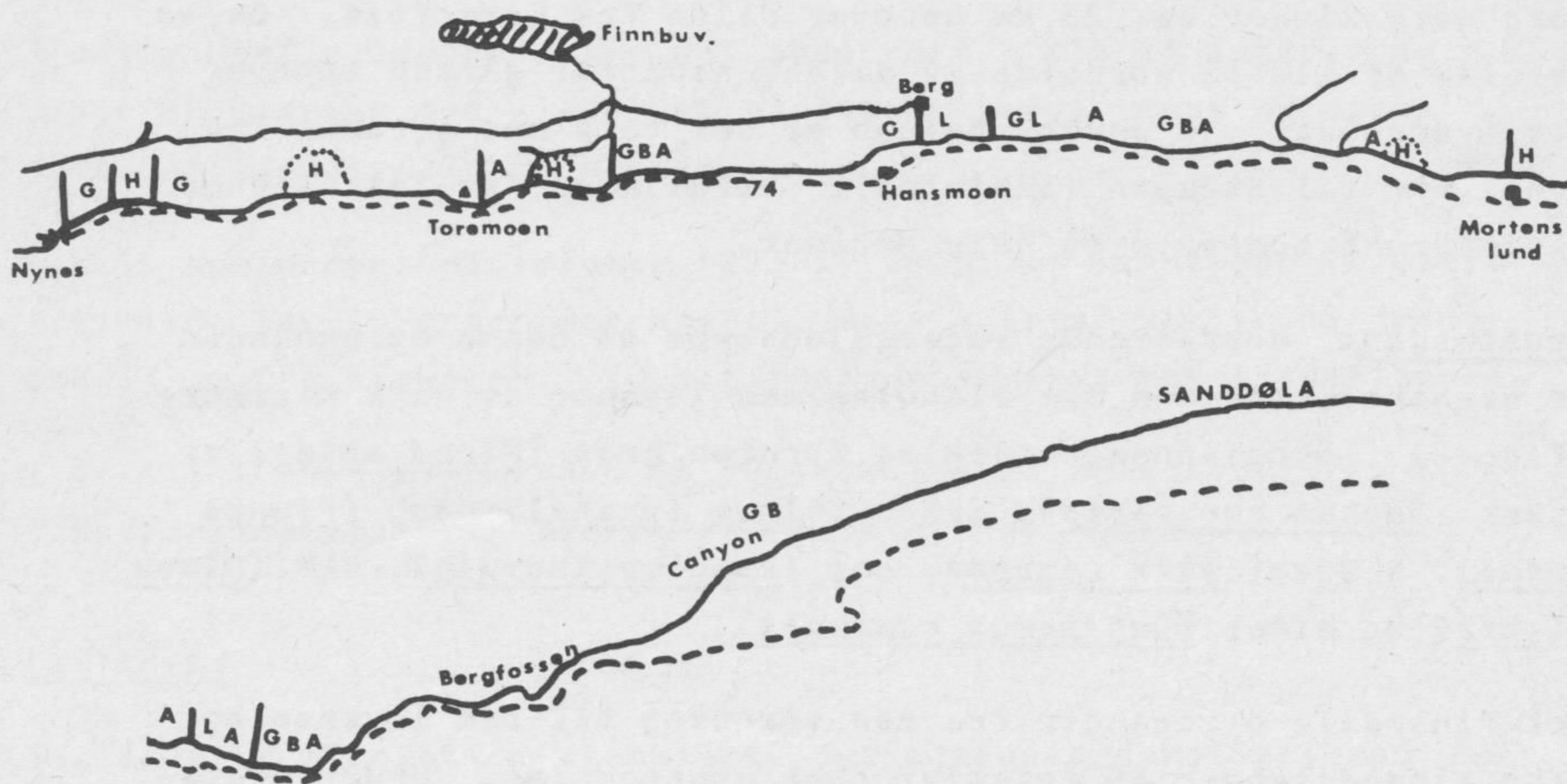

Fig. 2. Kartskissen viser en skjematisk oversikt over skogsvegetasjonen i Sanddøldalen:
 G = gran, B = bjørk, L = løvskog blandet, A = alm, H = hogstfelt, ----- riksveg.
 Målestokk 1:50.000

OMRÅDEBESKRIVELSER

Berglia i Sandøldalen.

Topografi og geologi: Elva nedover Sanddøldalen markerer ei skarp geologisk grense mellom sør- og nordsida av dalen. På sørsida er det harde grunnfjellbergarter (gneis og gneisgranitt) og på nordsida er det løsere og mer lettforvitrende bergarter - mest kalkholdige glimmerskifre.

Fra vest er dalen relativt vid og U-formet, mens den østover blir stadig trangere V-formet og antar canyon-preg øverst mot Li-fjellet.

Berggrunnen gir opphav til jordsmonnet. På sørsida er det skrint jordsmonn, mens nordsida er langt rikere. Nordsida av dalen er bratt - stedvis rasmark, men med et rikt jordsmonn som følge av god berggrunn. I rasmerkene er det urolige løsmasser av større og mindre skiferflak. Selv i den bratteste lia er det tykt jordlag.

Berg gård ligger ca. 25 km oppover dalen fra Formofoss. Selve Berglia er lia på nordsida av dalen, nedenfor gården oppover mot Tverrelva. I undersøkelsen er det tatt med området fra Nynes bru til Strupen (Sibirien). Berglia er for lettvinthets skyld brukt som navn på hele området.

Vegetasjon: Dominerende vegetasjonstype på denne strekningen er granskog, men med mye blanding med løvskog av ulik karakter (fig. 2). Skogdannende treslag foruten gran (Picea abies) er bjørk (Sorbus aucuparia), gråor (Alnus incana), hegg (Prunus pedus), selje (Salix caprea), osp (Populus tremula), alm (Ulmus glabra) og einer (Juniperus communis).

Det fins alle overganger fra ren granskog til ren løvskog og rene almebestander av relativt stor utstrekning. Undervegetasjonen i en slik biotop har to aspekter; et våraspekt av tidlige arter som blomstrer før det blir lauv på trea og et sommeraspekt av høge urter som danner en tett undervegetasjon seinere på sommeren. Våraspektet består vanligvis av vårerteknapp (Lathyrus vernus), rød jonsokkblom (Melandrium rubrum) og blåveis (Hepatica nobilis) som dominerende arter. Sommeraspektet består av en lang

rekke kraftige urter (høgstauder): Tyrihjelm (Aconitum septentrionale), turt (Lactuca alpina), vendelrot (Valeriana sambucifolia), mjødurt (Filipendula ulmaria), skogsvinerot (Stachys silvatica), skogstjerneblom (Stellaria nemorum), myske (Galium odoratum), enghumleblom (Geum rivale), stornesle (Urtica dioica), skogstorknebb (Geranium silvaticum), trollbær (Actaea spicata), kantkonvall (Polygonatum odoratum), hvitbladtistel (Cirsium heterophyllum), nesleklokke (Campanula trachelium) og flere bregner som ormetelg (Dryopteris filix-mas), smørtelg (D. oreopteris), hengeving (D. phegopteris) og skogbregne (Athyrium filix-femina).

Vegetasjonen er sammensatt av et stort antall arter av ulik størrelse. Urtevegetasjonen blir således mangfoldig i skikt og etasjer.

Også busk- og treskikt blir svært mangfoldig p.g.a. et stort antall treslag og busker. Tilsammen danner urtene og trærne en kontinuerlig overgang fra jordsmonnet til de høgste trekronene, og denne kontinuerlige strukturen gir plass til et stort spekter av fugler og dyr med ulike miljøkrav. Det rike plantedeckket (urter) fører til stor primærproduksjon og også stor nedbryting i jordsmonnet. En del av produksjonen blir også ført bort fra området av større beitende dyr som f.eks. elg.

Nesådalen.

Topografi og geologi: Nesådalen innover fra Solemsmosetra er en flat og vid dal (slakk U-dal). Terrenget veksler mellom tørre koller og rabber og myrdrag og bekkesig. Myrene er stort sett nedbørsmyrer, men det fins også overganger til bakkemyrer og grunnvassmyrer.

Berggrunnen i området er harde kvartsbergarter, og dette har gitt dalen og området et fattig jordsmonn. Klimatisk ligger også de midtre og indre strøk av Namdalen mer i regnskyggen, men årsnedbøren øker en del innover.

Elva Nesåa setter sitt karakteristiske preg på dalen med sine slakke buktninger med **ville** stryk og små tjern innimellom. Skoggrensen ligger på ca. 400 m.o.h., men enkelte tunger av bjørkeskog strekker seg opp til ca. 500 m.o.h. (f.eks. i Bjørn-

Tabell 2. Resultater av punkttaksering i Berglia med antall observasjoner og dominans i %. (- = dominans mindre enn 1%)

Art	Ant.obs.	Dom.%	Art	Ant.obs.	Dom.%
Bjørkefink	93	19,9	Fiskemåke	4	1,0
Gråtrost	53	12,7	Fuglekonge	4	1,0
Løvsanger	44	10,5	Linerle	4	1,0
Rødvingetrost	26	6,2	Låvesvale	3	-
Rødstrupe	25	6,0	Såerle	3	-
Svarttrost	18	4,3	Gjøk	3	-
Hagesanger	18	4,3	Rødstjert	2	-
Bokfink	15	3,6	Hagefluesnapper	2	-
Gråsisik	11	2,6	Ravn	2	-
Munk	11	2,6	Gluttsnipe	2	-
Dompap	9	2,2	Ringdue	2	-
Gransanger	8	1,9	Grønnsisik	2	-
Fjellvåk	7	1,7	Kjøttmeis	1	-
Måltrost	6	1,4	Dvergspett	1	-
Granmeis	6	1,4	Spurvehauk	1	-
Strandsnipe	6	1,4	Fossefall	1	-
Heilo	5	1,2	Buskskvett	1	-
Småspove	5	1,2	Kråke	1	-
Trepiplerke	5	1,2	Gråhegre	1	-
Gjerdesmett	5	1,2	Enkeltbekkasin	1	-
Gulsanger	5	1,2	Rødstilk	1	-
Jernspurv	5	1,2			
			Sum	418	
			Antall arter	43	

skjellen mellom metodene skyldes vesentlig det større artsantall ved punkttaksering. Diversitetsindex for Berglia må betraktes som et mål for mangfold i fuglesamfunnet i et mosaikklandskap (dvs. blanding av flere vegetasjonstyper behandlet under ett, jfr. områdebeskrivelsen).

Det er konstatert hekking for 20 arter ved funn av reir (også opplysninger fra andre), i tillegg hekker 27 arter med stor sannsynlighet. Ialt er det observert 58 arter i tilknytning til

I Sandåas nedslagsfelt ligger et stort antall små tjern. Inni- mellom finnes tørre moer og små myrdrag. Alle disse samler seg i Sandåa, som skjærer seg ned mot Reinsjøen. Sandåa er inga stor elv, men flyger opp og blir stri og vill i nedbørsperioder. Jordbunnforholdene er meget variert alt etter hvor langt for- vitringa har gått. Dette er ellers et utpreget høgfjellsland- skap, med et fint "bølgende" landskap. Sandålegda (eller Sand- tjønnlegda) er lokalnavnet på det området (gryteforma) som dren- eres til Sandåa.

Vegetasjon: God geologi gir naturlig grunnlag for et rikt planteliv. Enkelte daler har til dels skogdannelse av gran, bjørk og rogn (dalstrøk på sør- og østsida). Ellers er området stort sett trebart.

Vegetasjonen er ellers meget variert over det store området. I Sandålegda og nedover langs Sandåa mot Reinsjøen veksler det mellom snøleier, voller og jordbakker, myrer, nesten vegetasjons- løse berg og tørre rabber. Karakterarter som reinrose (Dryas octopetala), rødsildre (Saxifraga oppositifolia), fjellfrøstjerne (Thalictrum alpinum), fjellkattfot (Antennaria alpina), fjell- tistel (Sanssurea alpina), moselyng (Cassiope hypnoides), musøre (Salix herbacea), trefingerurt (Sibbaldia procumbens) - i snø- leiene også polarvier (Salix polaris) - finnes vanlig i området. Ellers er det frodige grasvoller og området har et grønt og trive- lig preg, og stor beiteverdi både for vilt og husdyr.

Sandålegda er et mosaikklandskap som veksler mellom tørre moer, grasvoller, snaue berg med sparsom vegetasjon, myrer, vatn og bekker/elver.

Lia på nordsida av Sanddøldalen er bratt, med blandingsskog av gran, bjørk, selje, alm og flere andre lauvtreslag.

Berg gård.

HOVEDARTSLISTE

Denne lista er ei systematisk oppstilling av de artene som er blitt observert i de ulike områdene. I tillegg er tatt med noen tilleggsopplysninger. Systematikk følger Haftorn (1971).

Det er ikke ment som en fullstendig artsliste for hele kommunen. Det foreligger sikkert mange opplysninger om andre arter også fra de undersøkte områdene, men det er ikke gjort forsøk på å samle disse. Dette kunne være oppgave for et lokalt initiativ senere.

Tegnforklaring:

- Områder: B - Berqlia og Sandøldalen, fra Formofoss
 N - Nesådalen
 G - Sandålegda - Geitfjellet
- Observasjoner: H - hekking konstatert ved funn av reir med egg eller unger
 h - sannsynlig hekking, oppførsel tyder på hekking
 0 - enkle observasjoner
 X - se kommentar til artslista

Art	B	N	G
LOMFAMILIEN - Gaviidae			
Storlom (<u>Gavia arctica</u>)		h	
HEGREFAMILIEN - Ardeidae			
Gråhegre (<u>Ardea cinerca</u>)	0		
ANDEFAMILIEN - Anatidae			
Svartand (<u>Melanitta nigra</u>)		h	
X Kvinand (<u>Bucephala clangula</u>)	0	h	H
X Laksand (<u>Mergus merganser</u>)	H		
HAUKEFAMILIEN - Accipitridae			
Spurvehauk (<u>Accipiter nisus</u>)	h		
Fjellvåk (<u>Buteo lagopus</u>)	H	0	h
X Kongeørn (<u>Aquila chrysaetos</u>)	0	0	

Art	B	N	G
FALKEFAMILIEN - Falconidae			
X Dvergfalk (<u>Falco columbarius</u>)		h	h
X Tårnfalk (<u>F. tinnunculus</u>)	h		
HØNSEFAMILIEN - Tetraonidae			
Lirype (<u>Lagopus lagopus</u>)		h	h
X Jerpe (<u>Tetrestes bonasia</u>)	H		
X Orrfugl (<u>Lyrurus tetrix</u>)	h		
X Storfugl (<u>Tetrao urogallus</u>)	H		
LOFAMILIEN - Charadriidae			
Heilo (<u>Pluvialis apricaria</u>)	h	h	h
SNIPEFAMILIEN - Scolopacidae			
Rødstilk (<u>Tringa totanus</u>)	h	h	h
Gluttsnipe (<u>T. nebularia</u>)	h		h
Strandsnipe (<u>T. hypoleucos</u>)	H	h	h
Småspove (<u>Numenius phaeopus</u>)	H	h	h
Rugde (<u>Scolopax rusticola</u>)	h		
Enkeltbekkasin (<u>Gallinago gallinago</u>)	h		h
MÅKEFAMILIEN - Laridae			
X Hettemåke (<u>Larus ridibundus</u>)		0	
Fiskemåke (<u>L. canus</u>)	H	H	h
DUEFAMILIEN - Columbidae			
Ringdue (<u>Columba palumbus</u>)	h		
GJØKFAMILIEN - Cuculidae			
Gjøk (<u>Cuculus canorus</u>)	h	0	h
UGLEFAMILIEN - Strigidae			
X Hornugle (<u>Asio otus</u>)	0		
X Spurveugle (<u>Glaucidium passerinum</u>)	0		
X Hubro (<u>Bubo bubo</u>)	0		
X Perleugle (<u>Aegolius funereus</u>)	H		
SPETTEFAMILIEN - Picidae			
Dvergspett (<u>Dendrocopos minor</u>)	h		
SVALEFAMILIEN - Hirundinidae			
Låvesvale (<u>Hirundo rustica</u>)	H		

Art	B	N	G
ERLEFAMILIEN - Motacillidae			
Trepiplerke (<u>Anthus trivialis</u>)	h	h	
Heipiplerke (<u>A. pratensis</u>)		h	h
Såerle (<u>Motacilla thunbergi</u>)	h	h	
Linerle (<u>M. alba</u>)	H		h
VARSLERFAMILIEN - Laniidae			
Varsler (<u>Lanius excubitor</u>)	0		
STÆRFAMILIEN - Sturnidae			
Stær (<u>Sturnus vulgaris</u>)	0		
KRÅKEFAMILIEN - Corvidae			
Skjære (<u>Pica pica</u>)	H		
Kråke (<u>Corvus corone</u>)	h	h	
Ravn (<u>C. corax</u>)	H		h
FOSSEKALLFAMILIEN - Cinclidae			
Fossefall (<u>Cinclus cinclus</u>)	h	h	
GJERDESMETTFAMILIEN - Troglodytidae			
Gjerdesmett (<u>Troglodytes troglodytes</u>)	h	h	
JERNSPURVFAMILIEN - Prunellidae			
Jernspurv (<u>Prunella modularis</u>)	h	h	h
SANGER-/TROSTEFAMILIEN - Muscicapidae			
Gulsanger (<u>Hippolais icterina</u>)	H		
Hagesanger (<u>Sylvia borin</u>)	H		
Munk (<u>S. atricapilla</u>)	H		
Løvsanger (<u>Phylloscopus trochilus</u>)	H	h	h
Gransanger (<u>P. collybita</u>)	h	h	
Fuglekonge (<u>Regulus regulus</u>)	h	h	
Hagefluesnapper (<u>Ficedula hypoleuca</u>)	h		
Grå fluesnapper (<u>Muscicapa striata</u>)	h		
Buskskvett (<u>Saxicola rubetra</u>)	0		
Steinskvett (<u>Oenanthe oenanthe</u>)			h
Rødstjert (<u>Phoenicurus phoenicurus</u>)	H	h	
Rødstrupe (<u>Erithacus rubecula</u>)	h	h	
Blåstrupe (<u>Luscinia svecica</u>)		h	h
Gråtrost (<u>Turdus pilaris</u>)	H	h	h
Ringtrost (<u>T. torquatus</u>)			h

Art	B	N	G
SANGER-/TRÖSTEFAMILIEN forts.			
Svarttrost (<u>T. merula</u>)	H	h	
Rødvingetrost (<u>T. iliacus</u>)	H	h	H
Måltrost (<u>T. philomelos</u>)	H	h	
MEISEFAMILIEN - Paridae			
Granmeis (<u>Parus montanus</u>)	h	h	
Kjøttmeis (<u>P. major</u>)	H		
FINKEFAMILIEN - Fringillidae			
Bokfink (<u>Fringilla coelebs</u>)	h	h	
Bjørkefink (<u>F. montifringilla</u>)	h	h	h
Grønnsisik (<u>Carduelis spinus</u>)	h		
Gråsisik (<u>C. carduelis</u>)	h	h	h
Dompap (<u>Pyrrhula pyrrhula</u>)	h		
BUSKSPURVFAMILIEN - Emberizidae			
Sivspurv (<u>Emberiza schoeniclus</u>)		h	h

Kommentar til artslista.

Kvinand

En juv. tatt på garn i Lille Reinsjø, Geitfjellet (T.K.).

Laksand

Hekker langs Sanddøla. Er ellers vanlig i småflokker vår og høst (T.K. og O.S.).

Kongeørn

Det foreligger observasjoner av enkeltindivider og par i flere områder.

Dvergfalk

Hekker ved Formofoss (T.K.).

Tårnfalk

Hekker i Sanddøldalen (T.K.).

Jerpe

Hekker i Sanddøldalen. Reir funnet (T.K.).

Orrfugl

Flere leiker kjent i Sanddøldalen (O.S.).

Storfugl

Leik kjent i Sanddøldalen (T.K. og O.S.).

Hettemåke

En ad. observert i flukt over nedre Nesåvann (22.6.78).

Hornugle

Hørt ved Formofoss (O.S.).

Spurveugle

Vanlig ved Formofoss (O.S.).

Hubro

Observert i Sanddøldalen (T.K.).

Perleugle

Hekker i Sanddøldalen (T.K.).

Nøtteskrike

Observert i Sanddøldalen (T.K.).

Varsler

Observert i Sanddøldalen (T.K.).

RESULTATER

Takseringsresultatene slik de er gjengitt i tabell 1-4 gir et grovt bilde av fuglefaunaen i områdene, men resultatene gir grunnlag for å vurdere områdene opp mot hverandre. Det er i undersøkelsen lagt for lite vekt på å konstatere hekking for ulike arter, men dette er heller ikke det primære målet med en slik undersøkelse.

Berglia.

Ved takseringene i området er det funnet i alt 45 arter. Noen av disse artene, spesielt rødstilk, gråhegre, strandsnipe og gluttsnipe, er ikke knyttet til skogslia, men til myrer og tjern omkring.

Karakteristisk for resultatene for Berglia er et stort antall arter og relativt stor tetthet av hver art. Det er ikke noe klart dominansforhold. Artene er jevnt fordelt.

Tabell 1. Resultater fra linjetaksering i Berglia med antall observasjoner og dominans i %. (- = dominans mindre enn 1%)

Art	Ant.obs.	Dom.%	Art	Ant.obs.	Dom.%
Bjørkefink	140	21,1	Gråsisik	9	1,4
Gråtrost	127	19,1	Munk	8	1,2
Løvsanger	98	14,7	Dompap	8	1,2
Rødvingetrost	70	10,5	Gulsanger	7	1,1
Rødstrupe	31	4,7	Fiskemåke	7	1,1
Jernspurv	22	3,3	Fjellvåk	6	-
Måltrost	21	3,2	Fuglekonge	6	-
Rugde	18	2,7	Granmeis	5	-
Bokfink	17	2,6	Trepipplerke	5	-
Svarttrost	16	2,4	Rødstjert	3	-
Hagesanger	15	2,3	Hagefluesnapper	1	-
Gransanger	14	2,1	Kjøttmeis	1	-
Gjerdesmett	9	1,4	Grå fluesnapper	1	-
			Sum	665	
			Antall arter	26	

De to takseringsmetodene gir naturlig nok ganske ulike resultater, men det er likevel bra samsvar. De fem "dominerende" artene, bjørkefink, gråtrost, løvsanger, rødvingetrost og rødstrupe, viser lik fordeling ved de to metodene.

Ved linjetaksering (tabell 1) er det observert 26 arter. 4 arter utgjør mer enn 10% av det totale antall observasjoner. 14 arter utgjør 1-10% og 8 arter utgjør mindre enn 1% av observasjonene.

Ved punkttaksering (tabell 2) er det observert 43 arter. 3 arter utgjør mer enn 10% av det totale antall observasjoner. 21 arter utgjør 1-10% og 18 arter utgjør mindre enn 1% av observasjonene.

Det er beregnet diversitetsindex etter Shannons formel for hver av takseringsmetodene: Linjetakseringsmaterialet gir $H^1=2,5$ og punkttakseringsmaterialet gir $H^1=3,0$. Den relativt store for-

Tabell 2. Resultater av punkttaksering i Berglia med antall observasjoner og dominans i %. (- = dominans mindre enn 1%)

Art	Ant.obs.	Dom.%	Art	Ant.obs.	Dom.%
Bjørkefink	93	19,9	Fiskemåke	4	1,0
Gråtrost	53	12,7	Fuglekonge	4	1,0
Løvsanger	44	10,5	Linerle	4	1,0
Rødvingetrost	26	6,2	Låvesvale	3	-
Rødstrupe	25	6,0	Såerle	3	-
Svarttrost	18	4,3	Gjøk	3	-
Hagesanger	18	4,3	Rødstjert	2	-
Bokfink	15	3,6	Hagefluesnapper	2	-
Gråsisik	11	2,6	Ravn	2	-
Munk	11	2,6	Gluttsnipe	2	-
Dompap	9	2,2	Rindue	2	-
Gransanger	8	1,9	Grønnsisik	2	-
Fjellvåk	7	1,7	Kjøttmeis	1	-
Måltrost	6	1,4	Dvergspett	1	-
Granmeis	6	1,4	Spurvehauk	1	-
Strandsnipe	6	1,4	Fossefall	1	-
Heilo	5	1,2	Buskskvett	1	-
Småspove	5	1,2	Kråke	1	-
Trepiplerke	5	1,2	Gråhegre	1	-
Gjerdsmett	5	1,2	Enkeltbekkasin	1	-
Gulsanger	5	1,2	Rødstilk	1	-
Jernspurv	5	1,2			
			Sum	418	
			Antall arter	43	

skjellen mellom metodene skyldes vesentlig det større artsantall ved punkttaksering. Diversitetsindex for Berglia må betraktes som et mål for mangfold i fuglesamfunnet i et mosaikklandskap (dvs. blanding av flere vegetasjonstyper behandlet under ett, jfr. områdebeskrivelsen).

Det er konstatert hekking for 20 arter ved funn av reir (også opplysninger fra andre), i tillegg hekker 27 arter med stor sannsynlighet. Ialt er det observert 58 arter i tilknytning til

Tabell 3. Resultater fra takseringer i Nesådalen med antall observasjoner og dominans i % for hver art.
(- = dominans mindre enn 1%)

Art	Ant.obs.	Dom.%	Art	Ant.obs.	Dom.%
Bjørkefink	133	24,5	Kongeørn	4	-
Løvsanger	127	23,4	Lirype	4	-
Trepiplerke	36	6,6	Gjerdsmett	4	-
Måltrost	33	6,1	Gråsisik	3	-
Heipiplerke	21	3,9	Fuglekonge	3	-
Rødstjert	19	3,5	Kråke	3	-
Bokfink	19	3,5	Fiskemåke	3	-
Gjøk	18	3,3	Såerle	2	-
Gråtrost	15	2,8	Blåstrupe	2	-
Rødvingetrost	12	2,2	Fossefall	2	-
Strandsnipe	12	2,2	Storlom	2	-
Rødstrupe	9	1,7	Dvergfolk	2	-
Sivspurv	9	1,7	Kvinand	2	-
Småspove	9	1,7	Heilo	2	-
Rødstilk	9	1,7	Hettemåke	2	-
Jernspurv	6	1,1	Fjellvåk	2	-
Svarttrost	5	-	Gransanger	2	-
Svartand	5	-	Granmeis	1	-
			Sum	542	
			Antall arter	36	

Tabell 4. Resultater fra takseringer i Geitfjellet - Sandålegda med antall observasjoner og dominans i % for hver art.
(- = dominans mindre enn 1%)

Art	Ant.obs.	Dom.%	Art	Ant.obs.	Dom.%
Heipiplerke	74	29,9	Bjørkefink	6	2,4
Løvsanger	68	27,5	Ringtrost	5	2,0
Heilo	18	7,4	Sivspurv	4	1,6
Gjøk	10	4,0	Fiskemåke	4	1,6
Rødstilk	10	4,0	Jernspurv	3	1,2
Steinskvett	8	3,2	Fjellvåk	3	1,2
Strandsnipe	7	2,8	Gråsisik	2	-
Gråtrost	7	2,8	Rødvingetrost	2	-
Ravn	7	2,8	Dvergfolk	2	-
Lirype	6	2,4	Enkeltbekkasin	2	-
			Sum	248	
			Antall arter	20	

området. Antallet arter vil nok stige en del ved lengre tids undersøkelser.

Nesådalen.

I Nesådalen ble det observert 36 arter. Av disse ble det konstatert hekking bare for fiskemåke, mens 32 arter hekker med stor sannsynlighet. 3 arter må karakteriseres som observert tilfeldig uten indikasjon på hekking.

På grunn av den mosaikk av vegetasjonstyper som inngår i området, fins det flere ulike kategorier fugl: Skogsfugler (både barskogs- og løvskogs-), vadefugler og ender, typiske fjellfugler og rovfugler.

Totalt dominerer bjørkefink (24,5%) tett fulgt av løvsanger (23,4%). Enda 14 arter utgjør mer enn 1% hver, mens 20 arter utgjør mindre enn 1% av fuglefaunaen.

Geitfjellet - Sandålegda.

I dette høgfjellsområdet er det observert i alt 25 arter. Av disse er 2 arter med sikkerhet påvist hekkende, mens 23 arter etter all sannsynlighet hekker.

Totalt dominerer heippiplerke (29,9%) fulgt av løvsanger (27,5%). I tillegg har 14 arter mer enn 1%, mens 4 arter utgjør mindre enn 1% av fuglefaunaen. 20 arter ble observert ved takseringene.

I et slikt høgfjellsområde er fugletettheten relativt liten og takseringsmaterialet blir derfor tilsvarende lite.

Pattedyr.

Det er ikke foretatt systematiske pattedyrundersøkelser, men likevel kan det sies litt om hvilke arter som finnes (basert på spor og spor tegn - og tilfeldige opplysninger).

Foruten smågnagere vil "skogspattedyr" som ekorn, mår, hare og rev være vanlige. Langs vassdraga forekommer mink og oter.

Av større pattedyr er særlig elg og rådyr vanlige.

De bortgjemte strøk av områdene vil være tilholdssted for større rovdyr som gaupe og sannsynligvis også bjørn (ifølge avismeldinger i den senere tid). Disse vil til dels være etterstrebet, men kan finne tilfluktssteder i ulendt terreng.

Stor planteproduksjon i områder som Berqlia vil gi godt beite for de større hjortedyra og vil således gi et vesentlig produktionsbidrag til områdene. Både Berqlia og Mesådalen vil være viktige produktjonsområder for elg og rådyr.

Øverste del av Sanddøldalen er en typisk V-dal.

VURDERING

Med hensyn på verneverdi peker Berglia seg ut som det absolutt mest interessante av de undersøkte områdene i Grong kommune.

Berggrunn og vegetasjon har gjort at dette er et sjeldent område både regionalt og nasjonalt.

Skog av alm, hegg og en rekke andre treslag sammen med rik undervegetasjon (høgstaudevegetasjon) karakteriseres som varmekjær edellauskog og denne skontypen er relativt sjelden i vårt land.

Jordsmonnet er i store deler av lia svært godt, såkalt brunjordsprofil, dvs. tjukk brunsvart jord fra forvitret næringsrikt berg og nedbrutt plantemateriale. Slike områder med lauskog er sjeldne, da de som oftest blir uthogd og tilplantet med gran (Bretten 1975).

Når det da attpåtil er urskog, dvs. området er urørt av menneskelig aktivitet, som i Berglia, framtrer det som meget verneverdig i nasjonal sammenheng.

Det finnes svært lite spor etter mennesker i dette området. Mellom hogstfeltene ved Finnbuelva og Nordre Tverrelva har det aldri vært skogsdrift. Store deler av området er også uframkommelig for mennesker, og spor etter mennesker finnes også knapt utenom de nærmeste omgivelsene til Berg og de gamle ferdselsveiene.

De kvaliteter som allerede er nevnt, gjør at området også er meget interessant sett fra et naturvitenskapelig synspunkt. Rik berggrunn og vegetasjon medfører et rikt insektliv og videre et rikt dyre- og fugleliv, fordi vegetasjonen blir sammensatt av en mengde ulike elementer fra jorda og oppover. Det blir mange etasjer (eller skikt) som gir plass til mange ulike arter med forskjellige miljøkrav. Stor primærproduksjon (planteproduksjon) gir også rom for mange individer av hver art.

Fuglefaunaen i Berglia må karakteriseres som meget rik og interessant. Det er et stort antall arter og mange individer av hver art (territoriene ligger tett). Av artene er det særlig sangerne; munk, hagesanger og gulsanger som viser at dette er en skikkelig edellauskog. Denne faunasammensetninger er relativt sjelden i Trøndelag. Hvis en sammenlikner området med andre

lokaliteter som er undersøkt, viser også en slik sammenligning at Berlia-området kan måle seg med mange andre områder i rikhet.

Høgfjellsområdene nord for Sanddølådalen - Bergfjellet og Nesådalen - er meget vakre områder.

Fuglelivet er ikke spesielt rikt eller interessant, men det må sies å danne et verdifullt supplement til Berglia. Dette er dessuten et relativt stort, urørt høgfjellsområde med variert natur; myrer, daler og høge topper.

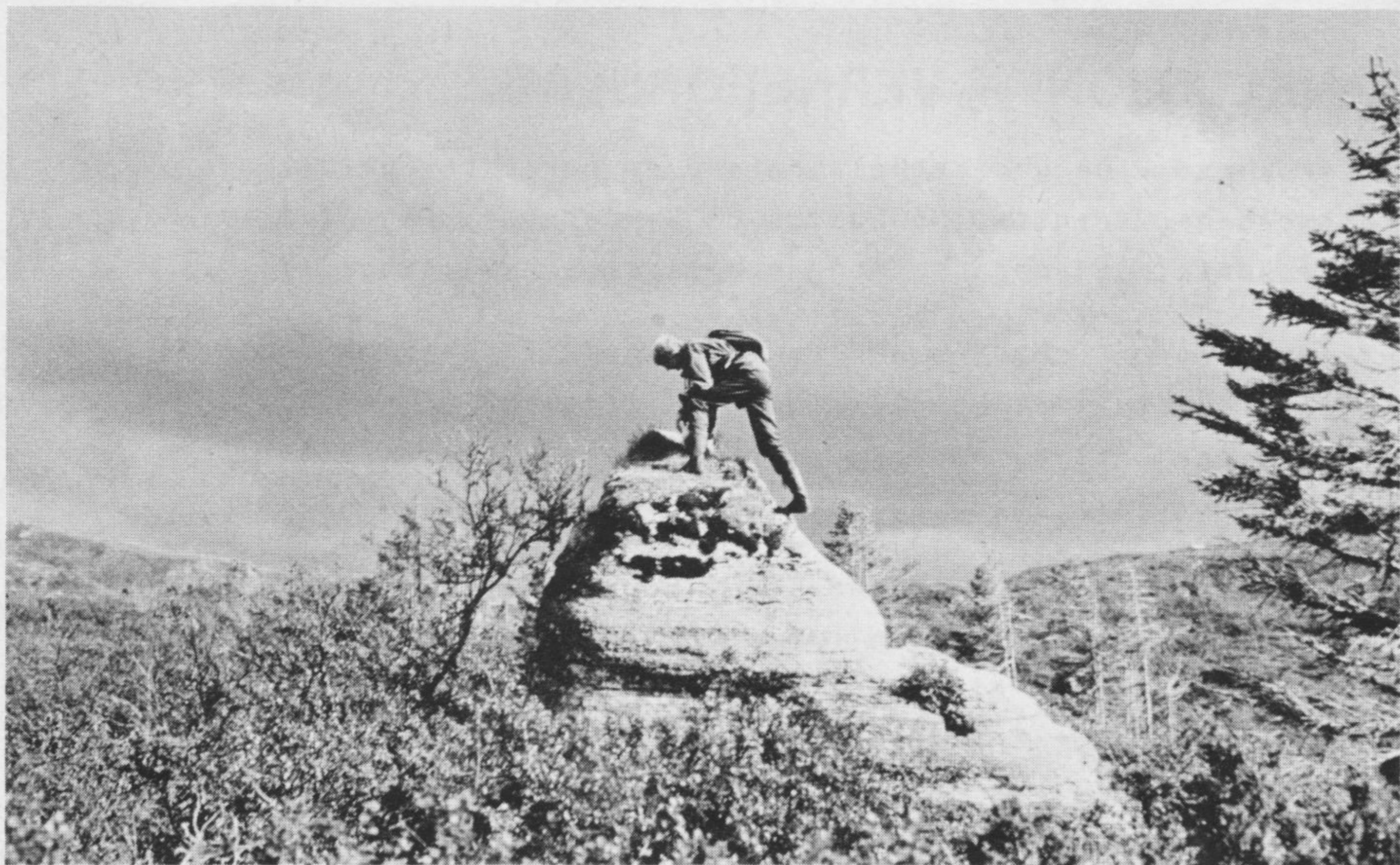
Nesådalen skulle forventes å være relativt fattig faunistisk på grunn av hard berggrunn og relativt fattig vegetasjon, men på grunn av at det her finnes en fin mosaikk av mange naturtyper - myrer, åser, vann, elver og skog -, blir også dette området et rikt miljø som gir rom for mange arter med ulike miljøkrav, og dette gjør at dalen likevel kan karakteriseres som relativt rik sammenlignet med andre områder.

Takseringer i sammenlignbare områder er imidlertid utført i rene vegetasjonstyper, slik at det ikke er mulig å sammenligne tallverdiene direkte. (Data f.eks. i Nygård et.al., 1976.) I Nesådalen er det uten tvil "mosaikkeffekten" som trekker området oppover.

Sandålegda har på mange måter den samme mosaikken som Nesådalen, men området ligger høyere og mindre skjermet. Dette medfører lite skogsvegetasjon og det innskrenker også artsantallet av fugl. Det blir derfor de typiske fjellartene som går igjen. Arter som bjørkefink og løvsanger finnes nesten i alle slags biotoper, også i høgfjellet.

Ellers er Geitfjellområdet et naturskjønt fjellområde som heller ikke er mye skjemet av menneskets aktivitet (bortsett fra Geitfjellsenderen som syns langt).

Det er helt spesielle særtrekk i Sandålegda, med kalkfjellet helt i dagen (med reinrose), og de spesielle formasjonene utgravd av vann gjør at en sitter igjen med helt spesielle minner fra dette området.

En typisk formasjon i Sandålegda - den harde kjernen ble stående igjen da resten av landskapet ble slipt ned av is og vann. Nå er denne "trona" en utkikkspost for speidende øyne etter bytte.

Sandålegda er et mylder av små tjern og vann.

KONKLUSJON — VERNEFORSLAG

På bakgrunn av de undersøkelserne som er foretatt, er alle de tre områdene; Berglia, Nesådalen og Sandålegda, funnet å være interessante naturområder med verneverdige kvaliteter.

Det er først og fremst snakk om verneverdi i lokal og regional sammenheng. Området Berglia vil i tillegg være verneverdig i nasjonal sammenheng på grunn av mange lokaliteter med edellauvskog, i tillegg til at denne skogen også er urskog.

Det foreslås at området Nesådalen - Bergfjellet - Berglia blir fredet etter Naturvernloven, og at de grensene som er trukket opp i generalplanen blir lagt til grunn for det vernede området. Men det bør vurderes å utvide det vernede området noe i Lia i Sanddøldalen, slik at det dekker hele området fra det nåværende hogstfeltet ved Finnbuelva og oppover dalen. På denne måten kan det også bli lagt vern på et verdifullt urskogsområde med vesentlig granskog.

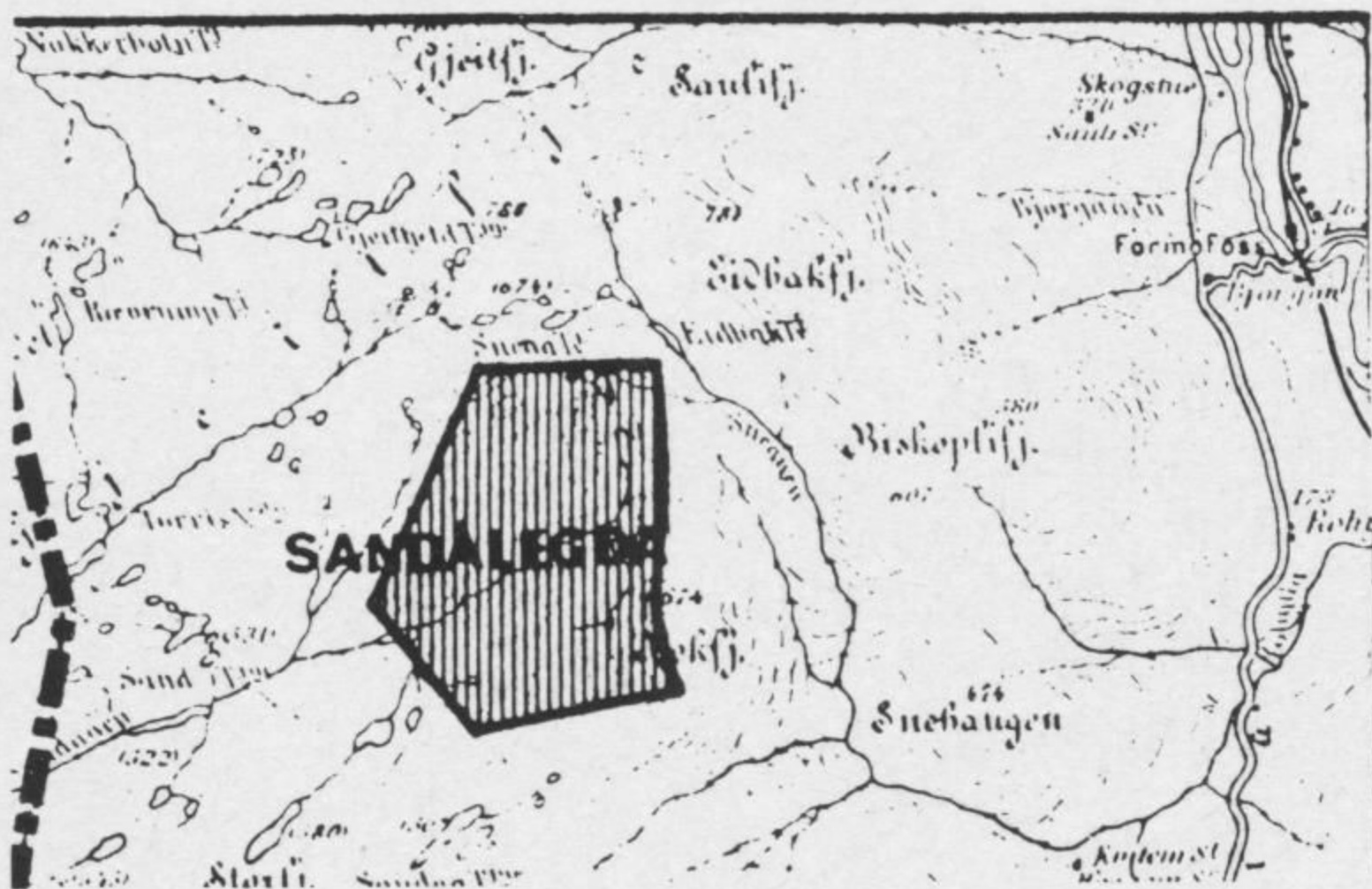
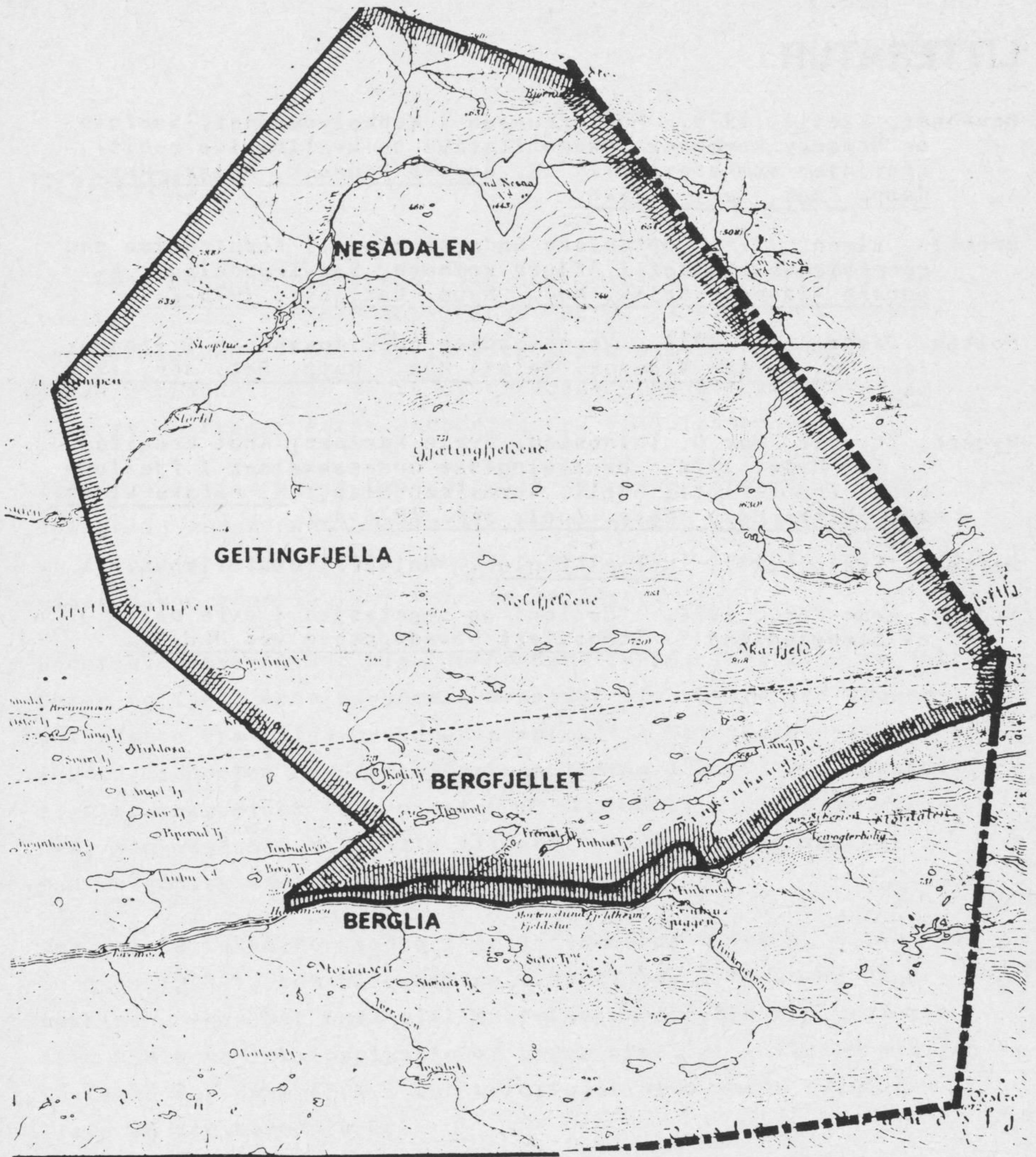
Hvis det ikke kan finnes rom for hele dette verneområdet, foreslås det et større skogreservat i nordlia i Sanddøldalen, fra nåværende hogstfelt ved Finnbuelva til Nordre Tverrelva. Skogreservatet må strekke seg fra Sanddøla til på høyde med skogrensa (fig. 1).

Området Geitfjellet bør generelt vernes mot videre bygging og anlegg. Dette området kan på den måten representere et relativt lite berørt, men samtidig rekreasjonsmessig verdifullt høgfjellsområde.

Alternativt bør det vernes et mindre område i Sandålegda, men dette må utvides fra forslaget, da slike små "øyer" har så lett for å forsvinne.

LITTERATUR

- Bevanger, Kjetil, 1978. Fuglefaunaen i Kobbelvområdet, Sørfold og Hamarøy kommuner. Kvantitative og kvalitative registreringer sommeren 1977. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Zool. Ser. 1978-6.
- Bretten, Simen, 1975. Botaniske undersøkelser i forbindelse med generalplanarbeidet i Åfjord kommune, Sør-Trøndelag. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Bot. ser. 1975-2.
- Holten, Jarle Inge, 1978. Verneverdige edellauvskoger i Trøndelag. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Bot. ser. 1978-4.
- Nygård, Torgeir, Per G. Thingstad, Svein Karlsen, Knut Krogstad, og Tor Kvam, 1976. Ornitologiske undersøkelser i fjellområdet fra Vera til Sørli, Nord-Trøndelag. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Zool. ser. 1976-3.
- Haftorn, Svein, 1971. Norges fugler. Universitetsforlaget.
- Vodahl, Arne Chr., 1976. "Geologi og vegetasjon i øvre deler av Sandøladalen." Stensilert hovedoppgave ved NLH-Ås.

Vedlegg 1.

Kopi av Grong kommunes generalplan
 VERNEVERDIGE NATUROMRÅDER
 Målestokk 1:100.000

Tidsskriftet Trøndersk Natur kom første gang ut i 1972 på privat initiativ, men gikk dessverre inn i 1974. Da det fortsatt viste seg å være behov for et naturtidsskrift i trøndelagsfylkene, tok Norsk Ornitologisk Forening avdeling Nord-Trøndelag utgivelsen opp igjen i samarbeid med fylkesavdelingen i Sør-Trøndelag. De to NOF-avdelingene er ansvarlige for kontinuiteten i utgivelsen selv om bladet ikke fungerer som et rent medlemsblad. Bladet sendes automatisk til alle som er medlemmer i en av de to fylkesavdelingene, og til abonnenter i hele Norge.

Trøndersk Natur er ment å være et naturtidsskrift hvor stoffet skal være variert, og avspeile trøndersk natur i videste forstand. I tillegg til fuglestoff vil du finne artikler om insekter og planteliv. Stoffutvalget er avhengig av hva redaksjonen får tilsendt fra leserne.

Abonnementskostnaden for 1979 er kr. 20,- , og kan innbetales til postgirokonto nr. 3 60 19 52.

Redaksjonens adresse : Postboks 1719, Rosenborg
7001 TRONDHEIM.

REPARASJON, KONTROLL OG JUSTERING

AV FOTOAPPARAT UTFØRES

OPTEC ^A/_S

OPTIKK - FINMEKANIKK - KAMERASERVICE
Nedre Møllenb.gt. 39a, 7000 Trondheim
Telefon (075) 24 800